

Paul Joseph Cordes, *Inviati a servire – „Presbyterorum ordinis” – Storia, esegesi, temi, sistematica*, Edizioni Piemme [Casale Monferrato 1990], ss. 336.

Wśród wielości dokumentów Soboru Watykańskiego II dokumentem zasługującym na pełne ukazanie jego genezy i treści jest z pewnością *Dekret o postudze i życiu kapłanów*. Omawiane historyczno-analityczne studium Paula Cordesa opisuje i komentuje refleksję podejmowaną w Kościele na początku lat osiemdziesiątych, której tematem była figura prezbitera ukazana w soborowym dekrete *Presbyterorum ordinis*. Mówiąc o pierwotnej genezie jego zainteresowań badawczych, należy podkreślić, iż Paul Cordes dostrzegął bardzo zróżnicowane przyczyny dramatycznego kryzysu kapłaństwa, zaznaczającego się w Kościele lat siedemdziesiątych. To właśnie wówczas wraz ze świadomymi chrześcijanami stawiał on sobie pytania: Czy proces ten jest wynikiem silnej presji wywieranej na kapłanów przez zmienione uwarunkowania społeczne? Czy jest to owoc zbyt długiego i mało krytycznego interpretowania kapłaństwa w duchu Tridentinum? A wreszcie dlaczego nie zahamowała tego procesu nowa przejrzysta formuła kapłaństwa ministerialnego w wydaniu Soboru Watykańskiego II? Czy powodem tego jest brak właściwej syntezy teologicznej bądź też interpretacja eklektyczna doktryny dotyczącej kapłaństwa służebnego, a przez to pozbawiona siły przekonywającej? W odpowiedzi podjął on refleksję nad naturą i zadaniami kapłaństwa (z uwzględnieniem istniejących warunków) i pośród zróżnicowanych rozwiązań poszukiwał odpowiedzi, koncentrując się na odkrywaniu najbardziej autentycznej i pewnej myśli Kościoła.

Autor – ks. bp Paul Josef Cordes – jest aktualnie wiceprzewodniczącym Papieskiej Rady do spraw Świeckich. Urodził się w 1934 r. w Niemczech. Natomiast już w r. 1971 na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. Jana Gutenberga w Moguncji przedłożył rozprawę naukową, w której zawarł efekty swych prac dotyczących odpowiedzi na powyższe zagadnienia. Doktorat ten ukazał się drukiem już w r. 1972, dzięki poparciu udzielonemu przez jezuicki Fakultet św. Jerzego we Frankfurcie nad Menem. Publikacja otrzymała tytuł: *Sendung zum Dienst – Exegetisch-historische und systematische Studien zum Konzildekret „Vom Dienst und Leben der Priester”*, ss. XIV, 365; stanowi ona tom 9 *Frankfurter Theologische Studien*. Edycja książki została przygotowana bardzo starannie. Na jej zawartość składa się: przedmowa (s. I-XI),

imienna lista uczestników soborowej dyskusji nad dokumentem *Presbyterorum ordinis* (s. XII-XIV) i wprowadzenie (s. 1-10). Swój wywód autor zawarł w pięciu rozdziałach (I: „Grundorientierung über die Dekretengenese im Hinblick auf eine neue christliche Spiritualität” – s. 11-34; II: „Der theologische Ort des Amsträgers innerhalb des priesterlichen Gottesvolkes” – s. 35-116; III: „Die Darlegung der Presbyteraufgaben mit Hilfe des Schemas vom dreifachen Amt Christi” – s. 117-160; IV: „Konstitutive Elemente des Presbyterdienstes” – s. 161-226; V: „Konkretisierung des Presbyterdienstes in der ekklesial-sozialen Dimension” – s. 267-306). Całość książkowej publikacji zwieńczają: zakończenie (s. 307-308), dwa aneksy (I. „Projekty soborowego dokumentu *Presbyterorum ordinis*” – s. 309-327; na aneks II składa się wybór z około 2200 ustnych bądź też pisemnych wypowiedzi ojców soborowych w kwestii poszczególnych wersji dekretu – s. 328-344). Wreszcie znajdujemy w tej pracy wykaz literatury (s. 345-358) oraz indeks osobowy (s. 359-363) i rzeczowy (s. 364-365). Rzeczą bardzo użyteczną jest bardzo szczegółowy spis treści.

Włoska edycja tej książki już w samym dynamicznym sformułowaniu tytułu – *Postani, aby służyć*, odnotowuje zaistniały rozwój teologii kapłaństwa ministerialnego. Niestety, mimo iż autor tego nie odnotowuje, możemy się domyślać, że szybkie wydanie tej książki miało na swój sposób wspomóc prace rozpoczynającego się Synodu Biskupów 90' na temat formacji kapłańskiej we współczesnych warunkach. Tym razem, niestety, ów pośpiech zaciążył na ostatecznej postaci książki *Inviati a servire*. Po wykazie skrótów ks. bp Cordes zawarł w niej swój zmodyfikowany wstęp (w porównaniu z niemieckim oryginałem z r. 1972, ale tylko w zakresie prezentacji celu prowadzonych badań). Autor podkreślając znaczący rozwój, jaki dokonał się na polu teologii kapłaństwa, egzemplifikuje go omawiając pięć (jak rozumiemy, reprezentatywnych) pozycji książkowych, z których niektóre zostały przetłumaczone na język włoski. Są to: J. C o p p e n s, *Sacerdote et célibat*, Gembloux-Louvain 1971; K. K e r t e l e g e, *Gemeinde und Amt in Neuen Testament*, München 1972; G. G r e s h a k e, *Priestersein. Zur Theologie und Spiritualität des priesterlichen Amtes*, Freiburg 1982; E. M a r c u s, *Le Prêtres*, Paris 1984; E. S c h i l l e b e e c k x, *Das kirchliche Amt*, Düsseldorf 1981. W tym miejscu natychmiast rodzą się pytania: dlaczego autor ograniczył się tylko do kręgu literatury z obszaru języka niemieckiego? A jeśli nawet pozostał w tym obszarze językowym, to szkoda, że pominął bardzo znaczącą dla trynitarniej tożsamości kapłaństwa pracę niemieckiego profesora i biskupa Klausa Hemmerle – *Gerufen und verschenkt (Theologischer Versuch einer geistlichen Ortsbestimmung des Priesters)*, München 1986, ss. 218. Ponadto zastanawiający jest także kolejny fakt, a mianowicie ten, że książka adresowana do włoskiego odbiorcy nie odnotowuje żadnej publikacji zasłużonych w tym względzie teologów włoskich, jak: A. V. V., *I sacerdoti nello spirito del Vaticano II*, red. A. Favale, Torino 1986; C. B e r t o l a, *Fraternità sacerdotale. Aspetti sacramentali, teologici ed esistenziali*, Roma 1987, ss. 122; M. C a p r i o l i, *Il decreto conciliare „Presbyterorum ordinis” Storia, analisi, dottrina*, I, Roma 1989, ss. 392; II, Roma 1990, ss. 430; A. F a v a l e, *Il ministero presbiteriale (Aspetti dottrinali, pastorali, spirituali)*, Roma 1989 ss. 375; t e n ż e, *Spiritualità del ministero presbiteriale (Fondamenti ed esigenze di vita)*, Roma 1985, ss. 176; B. F o r t e, *Sul sacerdozio ministeriale. Due meditazioni teologiche*, Cinisello Balsamo 1989, ss. 74.

W dalszej części swej książki, po podkreśleniu rangi dekretu *O postudze i życiu prezbiterów* i zmieniających się akcentów w teologii kapłaństwa (s. 11-13), autor przedstawił metodologię i układ swej pracy (s. 13-18). Jej włoska wersja ma tylko cztery rozdziały. W pierwszym (s. 21-39), skróconym w zestawieniu z wersją niemiecką o paragraf „Służba w świecie jako element chrześcijańskiej duchowości”, poświęconym głównym kierunkom składającym się na genezę soborowego dekretu w perspektywie rodzącej się nowej duchowości chrześcijańskiej, bp Cordes odślonił ewolucję tekstu w postaci sześciu schematów poprzedzających ostateczną wersję dekretu. Już sam ten proces odzwierciedla nową świadomość i otwartość w relacji Kościół – świat, która jego zdaniem stanowi ważny element duchowości chrześcijańskiej.

Rozdział drugi (s. 43-116) stanowi istotny krok łączący historię dekretu z teologiczną wymową prezbiteratu. Autor odślania w tym miejscu klucz do teologicznego *novum* zawartego w dokumentach Vaticanum II. Klucz ten stanowi eklezjologia *communio*, która opisuje Kościół nie tyle jako strukturę hierarchiczną, lecz przede wszystkim jako lud Boży. W konsekwencji prawdę o naturze kapłana będziemy w stanie odkryć nie tyle przez przeciwstawianie go chrześcijanom świeckim, ile poprzez umiejscowienie prezbitera w służbie kapłaństwa powszechnego. Jednym słowem – kapłański charakter całego ludu Bożego jest miejscem teologicznym dla kapłaństwa ministerialnego. Taki też jest tytuł tego rozdziału.

Ostatnie dwa rozdziały podkreślają elementy, które stanowią o istocie kapłana teologicznie zlokalizowanego we wspólnocie ochrzczonych. Tak więc w rozdziale trzecim bp Paul Cordes omawia zadania prezbitera ukazane w *Presbyterorum ordinis* poprzez statyczny schemat *tria munera* ministra Chrystusa. W porównaniu z wersją niemiecką autor pominął tutaj jeden z poprzednio istniejących paragrafów i przez to zmniejszył akcent stawiany na owe trzy posługi kapłańskie, które w ostatnim paragrafie tegoż rozdziału uzupełnia opisem kapłańskiej posługi na rzecz jedności chrześcijańskiej (rozd. III, s. 119-161).

Czwarty i zarazem ostatnim rozdział (bowiem autor całkowicie zrezygnował z rozdziału piątego, istniejącego w wydaniu niemieckim, a poświęconego prawnosocjologicznemu uzasadnieniu posługi kapłańskiej) przynosi ważne wyjaśnienie, że aktywność kapłańska sama w sobie nie stanowi jeszcze o istocie posługi kapłańskiej. Jej wyjaśnienie odślaniają dopiero kanoniczno-teologiczne i charyzmatyczno-duchowe analizy postaci prezbitera. W konsekwencji rozdział ten jest nie tylko najbardziej obszerny, lecz także najbardziej znaczący w pracy Paula Cordesa, opisuje bowiem trzy konstytutywne elementy posługi kapłańskiej poprzez akcentowanie funkcji hierarchicznej kapłana wewnątrz wspólnoty wiernych, szczególną relację łączącą kapłana z Chrystusem (kapłan działa bowiem *in Persona Christi*), a następnie poprzez wyjątkowe dary Ducha Świętego otrzymane w momencie święceń kapłańskich (rozd. IV, s. 165-287).

W omawianej pracy brak zarówno wykazu literatury, jak i zakończenia, co jest tylko w pewnym stopniu zrozumiałe i do przyjęcia z uwagi na nagłący termin otwarcia sygnalizowanego synodu biskupów. Z drugiej jednak strony nie zaspokojone pozostaje oczekiwanie czytelnika na to, by autor w pełniejszym stopniu odniósł się do rozwoju teologii kapłaństwa, której tendencjami przemian kierował m.in. przy modyfikowaniu omawianej wersji włoskiej swego doktoratu. Ciekawym zabiegiem byłoby, gdyby autor wy dobył z dwóch ostatnich rozdziałów swej pracy elementy składające się na tożsamość teologiczną prezbitera i odniósł je, chociażby przez analogię, do relacyjnej

tożsamości chrześcijanina świeckiego. Tego typu prawdę o powołaniu i misji chrześcijan w Kościele zawarł papież Jan Paweł II w adhortacji apostolskiej *Christifideles laici*, wydanej w 1988 r. (nr 8). Przy formułowaniu teologicznej tożsamości chrześcijanina świeckiego Ojciec Święty posłużył się trynitarnym paradygmatem Kościoła – Tajemnicy, Wspólnoty i Misji. Interesujące i cenne nie tylko dla rekonstrukcji procesu powstania dekretu mogą być dwa aneksy, w które została wyposażona włoska wersja książki bpa Cordesa, a przynoszące sześć przejściowych schematów analizowanego przez nas dekretu.

Reasumując, książka ta rejestruje posoborowy rozwój teologii kapłaństwa, do którego zarazem wnosi istotny wkład. Ponadto powiększając ciągle nieliczny (mając na uwadze chociażby Europę) krąg tego rodzaju monografii, z pewnością przyczyni się do pełnego przezwyciężenia kryzysu kapłaństwa, mającego swe korzenie m.in. w braku dojrzałej tożsamości teologicznej. Ma ona także szansę być użyteczna na polu międzywyznaniowego dialogu teologicznego skupionego wokół teologii kapłaństwa ministerialnego.

Ks. Tadeusz Fitych
PWT Wrocław